

Šezdeset i devet godina nakon ustaškog pokolja šesnaestero talaca, ilegalaca i partizana, u zagrebačkoj Dubravi, hrvatska država jača je no ikad. Ipak, sada više nije na usluzi svojim građanima, već korporacijama. Postoji li ikava veza između zločina iz 1943. i naše današnje društvene situacije?

Dana 20. prosinca ove godine navršit će se 69 godina od ustaškog zločina počinjenog u Zagrebu, noću na prelazu od 19. na 20. prosinca 1943. godine. Na samom početku zagrebačke Dubrave, neposredno iza tramvajskog okretišta, ustaše su svirepo objesili o mesarske kuke zabijene u bandere šesnaestero taoca, ilegalaca i partizana, kao odmazdu zbog partizanske diverzije na vojno skladište u Sopnici kod Sesveta.

Bila je to njihova odmazda zbog partizanske diverzije na vojno skladište u Sopnici kod Sesveta. U spomen na prosinačke žrtve ustaškog terora, najdulja ulica u Dubravi nazvana je nakon oslobođenja Ulicom prosinačkih žrtava, a u njihovu je čast u malom parku pored tramvajskog okretišta (Park prosinačkih žrtava) 1961. podignut spomenik, skulptura Dušana Džamonje, prvi apstraktni spomenik u Europi, sa statusom zaštićenog kulturnog blaga. Originalno se nalazila nešto bliže prometnim tokovima na okretištu u Dubravi pa je onda nakon 1990. preseljena na sadašnju, manje vidljivu i dostupnu lokaciju. Neposredno pored križanja Ulice prosinačkih žrtava s Konjšćinskom svojevremeno je podignut i omanji obelisk sa spomen pločom na kojoj su bila urezana imena mučki ubijenih partizana. 1990. naziv ulice je promijenjen u Avenija Dubrava, a spomenik i obelisk su vandalski devastirani. Pisao sam o tome 2008. povodom 65 godišnjice zločina, no ni nakon pune tri godine, ništa se nije promijenilo. Nedavno sam prošao Dubravom i pogledao Džamonjin spomenik u parku i spomenuti obelisk u Aveniji Dubrava. Sve je još uvijek u očajnom stanju. Vidi se da je Džamonjina skulptura u parku čišćena, ali već ima novih grafita. No, skulptura nije očišćena odlukom Gradskog poglavarstva, Gradske skupštine ili nekog drugog organa već su to učinili (koliko su mogli) mladi zagrebački antifašisti u jednoj njihovoj akciji. Međutim, nužna je stručna obnova. Okoliš skulpture je neuređen, blatnjav i prljav, a uz sam prilaz spomen parku provokativno se koči nekoliko prepunih kontejnera za smeće. Očito je da su tamo namjerno postavljeni. I obelisk u Aveniji Dubrava je još uvijek u devastiranom stanju s jasno vidljivim oštećenjem, nastalim uslijed vandalskog razbijanja petokrake zvijezde. Desetak kvadrata oko obeliska je prljavo, puno blata i otpadaka, a na zidiću oko obeliska koči se veliki reklamni pano za nekakav obližnji beauty centar. Očito je namjerno postavljena baš na tom mjestu. Sve u svemu, prava slika i prilika hrvatskog antifašizma.

No, zločin u Dubravi je samo jedan u nizu zločina što ih je ustaška NDH prakticirala nad građanima Zagreba. Tokom strahovlade ustaške NDH ubijeno je na tisuće građana Zagreba u

ćelijama za mučenje, na stratištima u okolici Zagreba (maksimirska šuma, Dotrščina, šuma Stupnički lug kod Rakovog potoka) ili u sabirnim logorima i logorima za likvidacije. Pored tih mjesta, koja su služila za masovna ubijanja, ustaše su zbog odmazde strijeljali i vješali taoce i na javnim mjestima: u Dubravi, Vrapču, Jankomiru, Remetincu i Svetoj Nedjelji. Ulice, trgovi, radne brigade, tvornice, ustanove, škole, domovi kulture, društva i organizacije nosile su od oslobođenja do 1990. imena najistaknutijih poginulih boraca NOB-a i žrtava ustaškog terora: Rade Končara, Jože Vlahovića, Božidara Adžije, Ognjena Price, Otokara Keršovanija, Nade Dimić, sestara Baković, Bogdana Ogrizovića, braće Špalj..., a na području Zagreba postojalo je do 1990. više od 150 spomenika i spomen-ploča. Ti su spomenici nakon 1990. sistematski devastirani i uništavani, a rijetka su od tih imena zadržana i danas u nazivima objekata i ulica.. Ono što još nije srušeno ostavljeno je da onako oskrnavljeno upozorava antifašiste, komuniste i pripadnike nepoćudnih naroda i vjera na mjesto koje im pripada. To je danak Tuđmanovoj ideji o NDH kao ostvarenju vjekovne težnje Hrvatskog naroda za vlastitom državom, kao i perverznoj ideji pomirbe partizana i ustaša, žrtava i krvnika, te miješanja kostiju žrtava i krvnika.

Sociolog Bojan Marjanović u tekstu pod nazivom Promjena vlasti, promjena ulica, objavljenom 2007. u časopisu Diskrepancija kaže: "U Zagrebu je period od 1945. do 1990. prema uličnim nazivima praktički nepostojeći, a kompletno nasljedstvo socijalizma i Jugoslavije odbačeno je i zaboravljeno. Mogli bismo zaključiti da se ulicama možda može osporiti važnost u formiranju kolektivnog sjećanja, no njihova uloga u poticanju kolektivnog zaborava neprocjenjiva je. Ulice su se na primjeru grada Zagreba pokazale kao jedno od glavnih sredstava promoviranja kolektivnog zaborava pedeset godina zajedničke povijesti."

Tako od 1990. nema niti ulice 8. maja 1945. koja je podijeljena na četiri druge, jer da je na taj dan Zagreb pao, a ne oslobođen (valjda je prije tog dana bio slobodan). Taj je dan zato i ukinut kao dan oslobođenja Zagreba. Isto tako ne postoje ni "Trnjanski kresovi" na savskoj obali koji su se održavali kraj Mosta slobode na mjestu gdje su partizani skelom prešli rijeku i ušli u grad. U kontekstu povratka najvažnijeg datuma u modernoj povijesti Zagreba u jezik grada kroz njegovu uličnu sliku, zanimljivo je prošlogodišnje imenovanje Obale 8. svibnja koja je, umjesto na sjevernoj obali Save, imenovana na pogrešnoj, južnoj obali (od Mosta mladosti do Mosta slobode). I to unatoč činjenici da je nadležni Odbor na pogrešku pravodobno upozoren od niza stručnjaka. Naime, na sjevernoj su se obali godinama održavali Trnjanski kresovi, manifestacija koja je obilježavala važan povijesni događaj na jednom od autentičnih mjesta ulaska partizana u grad. Nemojmo se zavaravati da se tu radi o pukoj nestručnosti. Taj oportunistički prijedlog je za sve zagrebačke antifašiste neprihvatljiv, sramotan, a prije svega uvredljiv, jer je na djelu sasvim određena namjera uvijena prevaru tipa vuk sit, a koza cijela.

Primjer spomenika prosinačkim žrtvama iz 1943. ima paradigmatiku ulogu. Problem, naime, nije samo u Zagrebu, jer je i cijela Hrvatska tokom rata, koji je Tuđman nazvao Domovinskim, bila poprište organiziranog rušenja i devastiranja spomenika žrtvama ustaškog terora i NOB-u,

te uništavanja pisanih dokumenata i knjiga. O tome opširno piše Ante Lešaja u knjizi Knjigocid - uništavanje knjiga u Hrvatskoj 1990-ih u izdanju Profil knjiga d.o.o. Zagreb i Srpskog narodnog vijeća, Zagreb, 2012. Bilo je protesta intelektualaca, a neki su zbog toga povučeni po sudovima, pa čak i osuđeni. I sve to u državi koja antifašizam ima zapisan u Ustavu. Jasno je zašto su organizirano rušeni i devastirani spomenici žrtvama fašizma i NOB-u te uništavane nepodobnih knjiga od 1990., tokom cijelog takozvanog Domovinskog rata. Provođena je, naime, sistematska politika zatiranja sjećanja i istine o Narodnooslobodilačkoj borbi i ustaškim zločinima. Ta se istina zatire i danas, samo što su metode sofisticirane i perfidnije. Povezano je to s pravom svrhom Tuđman-Miloševićevog rata. No o tome kasnije. Uspjeli su u nekad antifašističku sredinu usidriti anti-duh prihvaćanja ustaštva kao normalne političke opcije te NDH kao odraz vjekovne težnje hrvatskog Problem nije samo u Zagrebu, jer je i cijela Hrvatska tokom rata, koji je Tuđman nazvao Domovinskim, bila poprište organiziranog rušenja i devastiranja spomenika žrtvama ustaškog terora i NOB-u, te uništavanja pisanih dokumenata i knjiga naroda za svojom državom, prihvaćanja etničkog čišćenja i bezumnog antikomunizma. Taj antiduh s vremenom postaje sve djelatniji i moćniji. Na djelu je i demonizacija NOB-a te negiranje njenog emancipatorskog momenta, Jugoslavije i socijalističkih tekovina

Primjer odnosa prema prosinačkim žrtvama iz 1943. je posebno šokantan i mučan. Postoje, naime, prosinačke žrtve, koje su danas podobne za razliku od prosinačkih žrtava iz 1943. koje to nisu. Na tražilici Google pod pojmom «prosinačke žrtve» najveći broj podataka se odnosi na događaj od 5. prosinca 1918., kada je poginulo nekoliko osoba, za vrijeme prosvjeda protiv udruživanja Hrvatske u Kraljevinu SHS. Ovaj je događaj ostao zabilježen kao prvi javni protest osnivanju jugoslavenske države. Desnica svojata i zlorabi žrtve iz 1918. godine i uz veliku pompu im 2003. godine na Trgu Bana Jelačića 11, u organizaciji društva Hrvatski domobran - udruga ratnih veterana, postavlja spomen-ploču. Taj se događaj uredno obilježava svakog 5. prosinca. Podataka o prosinačkim žrtvama iz 1943. pak jedva da ima. O tom se događaju na mnogobrojnim opskurnim ustaškim i ustašoidnim internetskim forumima, blogovima i web stranicama mogu pronaći tek zlurade primjedbe.

Još jedan moment potencira svu strahotu ignoriranja vješanja u Dubravi 1943. Radi se, naime, o zločinu koji je počinjen prilično blizu centru Zagreba i što je riječ o prvoj, gotovo javnoj, egzekuciji taoca u Zagrebu. A ipak se taj zločin, bez obzira tko od 1990. bio na vlasti desnica ili lažna ljevica - besprizorno prešućuje s namjerom zatiranja sjećanja. S druge strane, nedaleka Avenija koja se je nekad zvala Avenija izviđača, nosi ime jednog od ministara obrane RH, koji je usput rečeno, ponekad u svojstvu ministra pozdravljao ustaškim pozdravom.

Motivi takvog tretmana prosinačkih žrtava 1943, dakako, nisu identični kod ustaške desnice i kod lažne ljevice. Ustaška desnica šalje poruku poruge i prijetnje "crvenoj bandi" i "komunističkim zločincima" s ciljem trajnog poniženja žrtve a i kako bi se urbi et orbi pokazalo kako završavaju "komunjare - izdajice roda i doma svoga". To je, dakako, razumljivo jer se

drugo od ustaša i ustašoida ne može ni očekivati. Vojno poraženi 1945. oni su 1990. Tuđmanovim "inženjerstvom" ponovno došli na svoje smatrajući da je došao trenutak da poraz u Drugom svjetskom ratu preokrenu u pobjedu. Premda ih je Tuđman držao na oku, ipak su uspjeli razbuktati oživljavanje ustaštva i NDH i usaditi ga u pozamašan dio hrvatskog korpusa.

"Šareni" gosponi iz vladajućih struktura dobro znaju u kakvom su stanju spomenik i obelisk u Dubravi, ali ga ne žele urediti baš zato, što je podignut žrtvama ustaškog terora. Nastoje, naime, biti pragmatični i respektirati "mišljenje" pozamašnog dijela biračkog tijela. A taj dio biračkog tijela izdresiran je kako bi mislio da su te su žrtve obješene zato, jer su se digle protiv NDH i time se svrstale među neprijatelje Hrvatske: komunjare, srbo-četnike i izdajice roda i doma svog, pak su to vješanje i zaslužili.

I opet, nije takav stav lažne ljevice problem samo u Zagrebu, nego se radi o smišljenoj filistarskoj politici "ljevičarskih" struktura pod vodstvom SDP-a na nivou cijele Hrvatske. Nije da ta lažna ljevica baš simpatizira ustaše, ali pragmatički računa da im se zbog par glasova više, koje bi eventualno na izborima dobili od desnice, isplati "začepiti nos" i provoditi politiku zatiranja sjećanja na NOB i žrtve ustaškog terora. U tom zatiranju sjećanja pak najgore prolaze žrtve koje su to postale zbog aktivnog sudjelovanja u oružanoj borbi protiv njemačkih nacista, talijanskih fašista i domaće inačice u vidu ustaša. Te se žrtve nastoji difimirati takozvanim križnim putevima koji da su najveća tragedija hrvatskog naroda svih vremena inicirana paklenim, genocidnim planom komunista i nenarodne "jugo-komunističke" vlasti. Dovoljno je pogledati igre oko Bleiburga. Tuđman, koji je od trenutka osvajanja vlasti podržavao ustaški mit o Bleiburgu (gdje su navodno Titovi partizani pobili na tisuće nevinih civila) i činio ustupke ustaškoj emigraciji, na Bleiburg šalje izaslanike Sabora, ali nikad tamo osobno nije otišao. Račan, međutim, odlazi tamo kao premijer i kleknuvši pred tamošnjim spomenikom (u prisustvu tipova urešenim fašističkim znakovljem) neukusno imitira Brandtovu gestu u Varšavskom getu, u namjeri da blajburški mit čak preuzme od filoustaške desnice. Simptomatično je što je taj mit, njegovan mahom u svrhu političke manipulacije, prigrio upravo prvi socijaldemokratski premijer, i što je upravo za vrijeme njegove vlade otkupljeno zemljište na Bleiburgu, podignut spomenik, a Hrvatski sabor postao je pokrovitelj ustaškog derneka, koji se tamo održava svakog

svibnja. No, hodočastio je tamo i sadašnji premijer Milanović, u rujnu 2008. godine na čelu službenog izaslanstva SDP-a i u pratnji gomile novinara, posjetio taj isti Bleiburg i tamo izjavio kako motiv njegova odlaska "nije bio trgovačke ni političke prirode, već ljudski". Rekao je to iako je znao što se na Bleiburgu stvarno dešava.

Učinio je to 20. lipnja ove godine i predsjednik Ivo Josipović u sklopu, da bude još ciničnije, obilježavanja Dana antifašističke borbe u Hrvatskoj. Posjetio je Bleiburg i rukovao se s

predsjednikom počasnog bleiburškog voda. Isti onaj Josipović koji se kao saborski zastupnik godinama protivio pokroviteljstvu hrvatskog Sabora nad tom komemoracijom, a zatim je eto kao friško izabrani predsjednik države posjetio taj isti Bleiburg.

Ove su, pak, godine najviši hrvatski politički dužnosnici - predsjednik Republike Ivo Josipović, predsjednik vlade Zoran Milanović i predsjednik Sabora Boris Šprem na čelu izaslanstva od dvadesetak ljudi - položili vijenac i poklonili se pred spomenikom streljanim pripadnicima kvislinške vojske u Teznom.. Besprizorno je da su tome prisustvovali i predstavnici Saveza antifašističkih boraca Hrvatske.

Vlada je ove godine konačno odlučila kako više neće financirati skup u Bleiburgu, niti će Sabor biti, kao do sada, pokrovitelj toga ustaškog derneka. Premijer Milanović je povodom toga izjavio kako je ta komemoracija neprihvatljiva, jer odaje pijetet ustaškoj vojsci, a ne počast žrtvama, jer njih tamo nije bilo. Kao da sve to nije imao prilike provjeriti ranije, za svojih posjeta Bleiburgu. Zašto su uopće išli tamo ako misle da se tamo odaje počast vojsci i ideologiji, a ne ljudskim žrtvama?

Dakle, pokroviteljstvo hrvatskog Sabora nad bleiburškim okupljanjima je doduše ukinuto, no državno pokroviteljstvo je prebačeno na Tezno. Koja je uopće razlika? Izgleda da za vladajuće razlika postoji. Poklonili su se oni u Teznom svima koji su tamo strijeljani, bez obzira jesu li bili krivi ili ne. Pa dok je izjava predsjednika Josipovića ipak donekle oprezna: "Došli smo se ovamo pokloniti žrtvama križnog puta, osobito svima onima koji su bez krivnje i bez suda izgubili živote", premijer Milanović je nadmašio samog sebe: "To je ratni zločin jer su likvidirani bez suđenja, a sve da je suđenja i bilo, riječ je o velikoj većini o nedužnim mladim ljudima koji su bili pripadnici druge vojske i zato je ovo mjesto na koje, po nama, treba dolaziti". A kako on zna da se radilo o nedužnim ljudima? Bit će da čita revizionističke povjesničare.

U Teznom su se, dakle, predsjednik Republike i premijer poklonili, no nije im, niti će im pasti na pamet pokloniti se na Žitniku i Lipovoj glavici. Na tim su mjestima strijeljani potpuno nevini ljudi. To je čak i sudski utvrđeno. "Heroj, a ne zločinac" tamo je izgovorio one "antologijske" strahote: "Što se čeka? Zašto se ne puca?" Nevine žrtve pokosili su bez suda rafalima krvnici u odorama sa oznakama Hrvatske vojske. A "Heroj, a ne zločinac" upamćen je i po izjavi: "Jebem ja sve hrvatske generale na čelu s Franjom Tuđmanom, za mene je jedini general Maks Luburić".

Poklon tim žrtvama jasno bi dao do znanja da je počinjen zločin iza kojeg država ne može i neće stajati. Ali ne, za to nema šansi. Premda bi spomenikom strijeljanima na Žitniku i Lipovoj

Glavici i poklon predsjednika i premijera na tom mjestu značio određenu katarzu i bio jedan od znakova ozdravljenja društva, to nećemo vidjeti u bliskoj budućnosti, jer će se dugo skandirati: "Svi smo mi M. N".

Pojmovi Bleiburga i "križnih puteva" služe sotoniziranju antifašističke borbe, Josipa Broza Tita, socijalističke revolucije i ideje komunizma. Cijela ta epizoda nema veze s idejom socijalizma/komunizma, nego s neobuzdanom osvetom ljudi, kojima su u NDH "sanatorijima" zaklane ili umorene na druge načine, cijele obitelji. U toj osveti "biblijskih" razmjera također je bilo primjera neljudskog i zločinačkog izživljavanja u kojem su stradali i ljudi koji u fašističkim zločinima nisu učestvovali. To pak nema nikakve veze s komunizmom, nego s balkanskim primitivizmom. To se zna, pa ipak se namjerno i zlorado "zaboravlja" jasna i jednostavna činjenica, da su se Bleiburg i "križni putevi" dogodili nakon četiri godine ustaških, četničkih i belogardejskih klanja (i tko zna čijih još). Kada su ustaške horde 1941. na naci-fašističkim tenkovima došle u Hrvatsku, smjesta je započeo pokolj širokih razmjera. Ničim izazvani klali su nevine ljude (dakako, bez suđenja) samo zato što su bili Srbi, Židovi, Romi, komunisti ili se naprosto nisu slagali s ustaškim metodama. I to su zdušno radili duge četiri godine. Jasenovac, Stara Gradiška, Jadovno, Glina, Pag nazivi su samo nekih ljudskih klaonica. U Jasenovcu i ostalim logorima stradavali su nevini ljudi i njihova djeca. Na "križnim putevima" ipak su većinom stradali oni koji su bili odgovorni ili pak direktni izvršitelji zločina nad nevinim žrtvama. Ženevskih konvencija se nisu držali, pa se na njih nisu mogli ni pozivati. Zato je svatko tko ustaške pokolje pokušava staviti u

nekakvu ravnotežu prema događanjima na "križnim putevima" na putu radikalnog zla. Pa kojom se to logikom mogu opravdati ustaški pokolji? Pa što su očekivali nakon četiri godine klanja? Možda milost? Njihove žrtve nisu dobile milost. Zaista je čudna logika kojom sada navodno lijeva vlast preko premijera Milanovića lamentira da se tu radilo "...u velikoj većini o nedužnim mladim ljudima koji su bili pripadnici druge vojske". Bivši predsjednik Mesić je po tom pitanju vrlo direktan i iskren: "Postali su žrtve osвете, no osveta je bila neminovna jer su zločini koje su počinili bili toliko strašni da ju je bilo nemoguće izbjeći". I to je to - bez ostatka.

Bilo bi sad krajnje promašeno postaviti pitanje zašto SDP i "lijeva" opozicija uopće, baš posljednjih godina krajnje neodgovorno, ne da toleriraju, nego svojim postupcima na neki način daju i određeni legitimitet ustaškoj ideologiji? Pitanje je promašeno, jer oni već dvadesetak godina vode istu politiku dodvoravanja ultraškoj desnici ustaške provenijencije. Jedan od razloga takvoj politici je jadan: ostati u "sedlu". No to je samo uzgred. Pravi razlozi su, međutim, puno dublji.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Nedavno je na HTV2 prikazan (što je začuđujuće) dokumentarni film Doktrina šoka (The Shock Doctrine), prema istoimenoj knjizi Naomi Klein. Film pokazuje kako su se saznanja iz eksperimenata s ponašanjem ljudi podvrgnutih nasilju iz pedesetih brutalno prenosila na cijele nacije. Naomi Klein nas vodi kroz povijesna događanja, od južnoameričkih vojnih hunti (Pinochetov Čile, Videlina Argentina), preko slamanja radništva u Engleskoj (Margaret Thatcher), Jeljcinove Rusije, sve do Bushova i Bremerova Iraka. Film jasno raskrinkava pozadinu tih događaja - neoliberalnu ideju slobodnog tržišta i privatizacije te posljedice uvođenja koncepta "šok-terapije" Milтона Friedmana i Čikaške škole: propast ekonomije i javnog vlasništva, osiromašenje većine građana te sramotno bogaćenje pojedinaca uz nestanak socijalne svijesti.

Glavna Friedmanova ideja je odbacivanje države kao glavnog organizatora privredne aktivnosti, odnosno prepuštanje te uloge privatnom poduzetništvu koje posluje na slobodnom tržištu. Zalaže za ukidanje minimalnog dohotka, privatizaciju zdravstva, pošte, obrazovanja, mirovinskih fondova, pa čak i nacionalnih parkova.

Možda je najbolji prikaz biti Friedmanove doktrine dala Margaret Thatcher, kada je u intervjuu za časopis Woman's Own 1987. između ostalog izjavila: "Mislim da smo prošli kroz period u kojem je previše djece i ljudi smatralo da je samorazumljivo 'Ja imam problem, vladin je posao da ga riješi!' ili 'Imam problem, uzet ću subvenciju i tako ga riješiti', 'Ja sam bez kuće, vlada mi mora osigurati dom', te su svoje probleme prebacivali na društvo, a tko je društvo? Nema takve stvari! Postoje pojedinačni muškarci i žene i postoje obitelji, a vlada ne može učiniti ništa doli kroz ljude, a ljudi gledaju najprije na sebe. Naša je dužnost da se brinemo svaki za sebe, a zatim i da pomognemo našem bližnjem, jer život je recipročan posao, a ljudi previše misle na svoja prava, umjesto na obaveze." To zapravo znači da na prvom mjestu više nisu "prava", već "obaveze", kako je to lijepo objasnila Thatcher.

U Čileu su, na primjer, nakon vojnog udara (prva i nužna mjera šok-terapije) i Allendeove smrti, Pinochet i savjetnici čikaške škole učinili sve što su mogli da demontiraju čileanski javni sektor, rasprodajom državnih poduzeća i drastičnim reduciranjem financijske i trgovinske regulative. U tom je razdoblju stvoreno enormno bogatstvo, ali uz strašnu cijenu: do početka osamdesetih, Pinochetove političke mjere po Friedmanovim receptima prouzročile su rapidnu deindustrijalizaciju, deseterostruki porast nezaposlenosti i eksploziju rasta izrazito nestabilnih gradova od daščara. Friedmanove mjere također su dovele do krize korupcije i zaduženosti. Ne treba se posebno udubiti da bi se prepoznao sličan scenarij u Hrvatskoj s time da je u hrvatskom slučaju prva i nužna mjera za provođenje šok-terapije bilo iznuđivanje građanskog rata i kontrarevolucije (isto kao što je u Čileu prvi korak bio vojni puč i ubojstvo predsjednika Allendea), što je dovelo do krvavog raspada SFRJ. Krizu je trebalo proizvesti, jer "samo kriza -

stvarna ili prividna - za ishod ima istinsku promjenu". To je bio preduvjet za otvoreni iskorak Hrvatske na polje neoliberalnih reformi po receptu koji je otac Čikaške škole, Milton Friedman dao već u knjizi Kapitalizam i sloboda. Na tom je mjestu prvi puta u glavnim crtama prezentirao mjere koje vlade moraju poduzeti u svrhu sustavne ekonomske promjene: 1) ukloniti pravila i propise koji ometaju akumulaciju kapitala, 2) prodati vlasničke udjele u državnim tvrtkama kako bi korporacije neometano mogle ostvarivati profit i 3) radikalno srezati javnu potrošnju.

Nema nikakve sumnje da se je Hrvatska dobro zahuktala na tom putu. Premda se, na prvi pogled čini da deregulacija otupljuje moć države, koja svoje mjesto ustupa "slobodnom tržištu", zapravo se dešava nešto drugo: ne gubi se moć države, već solidarnost i mehanizmi "socijalne države". Država postaje jača no ikad, ali sada više nije na usluzi svojim građanima (kroz besplatne sustave obrazovanja, zdravstva, mirovina, itd.), već korporacijama. Zapravo ništa novog pod suncem, samo se Lassie vraća kući. Država je, naime, uvijek i bila represivni organ vladajuće, dakle, vlasničke klase. Takozvana socijalna država je - anomalija. Nakon ovog bi trebalo biti jasno zašto je u Hrvatskoj ovih dvadesetak godina uglavnom sve isto, bez obzira tko bio na vlasti. Razlog je Friedmanova doktrina i vazalski položaj Hrvatske u odnosu na svjetsku financijsku, političku i vojnu oligarhiju. Domaća oligarhija se je tu izvrsno snašla: provela je klasičnu prvobitnu akumulaciju kapitala i stvorila pul bogatih satrapa, kojima se tepa terminom gospodarstvenika. A država - to su oni.

Sve to ima i te kakve veze sa devastiranjem spomenika NOB-u i socijalističkoj revoluciji, te tolerancijom oživljavanja ustaške ideologije. Mlake ili nikakve reakcije vlasti na sve glasnije i eksplicitnije negacionističke i revizionističke nasrtaje u funkciji su brisanja memorije, odnosno zatiranja sjećanja na sve ono što je postojalo prije kontrarevolucionarne restauracije 1990. Jer, na ta vremena ne smije ostati nikakvo pozitivno sjećanje. Ne smije ostati čak ni nostalgija. Mora se provesti totalna dresura mišljenja. Zbog toga se njeguje i taj hrvatski formalno-prigodničarski "antifašizam" koji je u smislu antifašizma lažan - upravo onoliko koliko je lažna takozvana ljevica na vlasti.

Svaka je nostalgija sjećanje na nešto što je bilo ugodno, a prošlo je i više ga nepovratno nema. Nije, naime, moguće osjetiti nostalgiju u odnosu na nešto proživljeno, a što je bilo neugodno. To nekako svatko zna i iz vlastitog iskustva. Takozvani optimizam memorije svakako ima utjecaja na formiranje osjećaja nostalgije, posebno onda ako je sadašnjost brutalna (a ova naša je svakako takva). No ipak bi bilo prilično trivijalno nostalgiju o kojoj govorimo svesti samo na taj samozavaravajući sindrom optimizma memorije, odnosno gledanja na prošlost kroz ružičaste naočale. Što je dakle uzrok pojave te nostalgije usprkos silno razmahane antisocijalističke histerije?

Kritičari nostalgije namjerno zaboravljaju, da je njen uzrok u dvadesetak godina dugom i za većinu po egzistenciju opasnom besperspektivnom životarenju u uvjetima vladavine ološa. Stoga je sasvim legitiman stav, kako onih ljudi koji misle drugačije od doktrine nametnute sredstvima moći, tako i onih takozvanih običnih ljudi-građana, koji osjećaju drugačije. Ljudi, koji pokušavaju nekako preživjeti u uvjetima krajnje Mlake ili nikakve reakcije vlasti na sve glasnije i eksplicitnije negacionističke i revizionističke nasrtaje u funkciji su brisanja memorije, odnosno zatiranja sjećanja na sve ono što je postojalo prije kontrarevolucionarne restauracije 1990. pauperizacije i gušenja elementarnih ljudskih prava i sloboda, ipak najbolje znaju kada im je bilo bolje i zašto im je bilo bolje. Nije uopće bitno, što većina ljudi nije u mogućnosti jasno artikulirati tu nostalgiju. Bitan je jedino taj moment osjećanja, sjećanja i budnog sanjanja o nečem što je bilo ili pak još nije bilo i što je poželjno da bude. Radi se tu o nečem doživljenom i duboko usađenom u ljude ovih prostora. Što više, radi se o nečem, što je još daleko važnije, a moglo bi se nazvati - sjećanjem na utopiju, odnosno svojevrsnim sjećanjem na budućnost. Upravo je taj moment važan: pojavljivanje tih fragmenata, koji su u prošlosti predstavljali tendenciju, odnosno mogućnost budućnosti. To bi imalo biti sjećanje na mogući čovjekov svijet u kojem ne bi bilo "gazdi" i svega onog što "gazde" znače; to je sjećanje na mogućnost i perspektivu da se bude gospodar vlastitog života, dakle slobodan čovjek. No, to sjećanje na utopiju svakako jest svjedočenje i garant da nema i ne može biti stvarnog oproštaja od utopije. To odražava upravo ono što se često nastoji previdjeti i sakriti: čovjeka koji upravo zato što je nesavršeno biće, jest biće mogućnosti, pa time i re-evolutivno, dakle revolucionarno odnosno slobodno biće prakse (premda se za tu slobodu uvijek iznova treba izboriti). Dakako, da nije tako danas bi svi bili još uvijek u - pećini. Zato to sjećanje treba zatrti.

Antifašistička borba u Drugom svjetskom ratu bila je organizirana i vođena od strane Komunističke partije Jugoslavije i Josipa Broza Tita. Nisu komunisti ni Tito krivi što su se ostale političke opcije srozale ili na "spavače pod perinama" ili na više ili manje otvorene kolaborante okupatora. Da se toj borbi nije priključila velika većina hrvatskog i ostalih naroda Jugoslavije (dakle ljudi svih svjetonazora, a ne samo komunisti) od te borbe ne bi bilo ništa. Bila je to borba za oslobođenje od njemačkog i talijanskog okupatora i domaćih fašista bez obzira kojem narodu pripadali. To što je tokom antifašističke borbe došlo i do socijalističke revolucije, odnosno do njene prve faze - preuzimanja političke vlasti od strane komunista uzrokovano je činjenicom, što naši ljudi, nakon silnih patnji tokom antifašističke borbe, više nisu ni mogli ni htjeli živjeti onako, kako su živjeli prije Drugog svjetskog rata. Druge političke opcije narodima Jugoslavije su nudile samo povratak na staro, a to staro je bilo za sve narode Jugoslavije neprihvatljivo. Titu i komunistima gospoda s desnice i "liberalni demokrati" (navodnici su ovdje namjerni) ne mogu oprostiti što su voljom naroda Mora se provesti totalna dresura mišljenja. Zbog toga se njeguje i taj hrvatski formalno-prigodničarski "antifašizam" koji je u smislu antifašizma lažan - upravo onoliko koliko je lažna takozvana ljevica na vlasti spriječili "spavače pod perinama", da ponovno postanu "gazde". I to je uglavnom razlog njihove mržnje. Zar su očekivali, da će oni koji su izvojevali slobodu, vlast prepustiti onima koji su im prije rata pili krv? Drugo je sad pitanje, da li je nakon rata sve išlo onako kako je u duhu Marxa trebalo.

Iako je u Hrvatskoj prisutno opiranje revizionističkim pokušajima negiranja ili opravdanja domaćeg fašizma i kolaboracije, ipak se istovremeno pokušava negirati povijesna činjenica emancipatorske komponente NOB-a - socijalistička revolucija. Svjedoci smo upornog pokušaja odvajanja antifašističke borbe od socijalističke revolucije. To često rade i nekadašnji borci Narodnooslobodilačkog rata teom da je u centru svega bila borba za slobodu i istjerivanje okupatora. To je, dakako, grubi redukcionizam jer svaka borba za slobodu nužno mora sadržavati emancipatorski moment, da bi uopće - bila. Sloboda je, naime, emancipatorska - ili nije sloboda. Antifašističku narodnooslobodilačku borbu stoga nije moguće odvojiti od socijalističke revolucije, jer je samo politika koja je dovela u pitanje kapitalistički poredak mogla za vrijeme Drugog svjetskog rata pokrenuti i obraniti narode bivše Jugoslavije. Buržoaska politika to nije mogla, jer je vodila je u kolaboraciju. Tako i danas politika koja ne problematizira sadašnje odnose globalnog izrabljivanja (liberalni totalitarizam) u globaliziranom kapitalizmu, ne može obraniti narode od zatiranja i izrabljivanja.

Zatiranje sjećanja na revoluciju ne samo da onemogućava otpor recidivima fašizma nego onemogućava i obranu moderne socijalne, pravne i demokratske države. Povijesno je moderna država i uspostavljena upravo emancipacijskom borbom revolucionarnog naroda, pomoću političke revolucije koja je povijesno afirmirala "suverenost naroda".

Česta floskula kako je Domovinski rat nastavak borbe hrvatskih antifašista iz Drugog svjetskog rata tipični je primjer zatiranja sjećanja, jer se radi o suštinskoj neistini. Antifašistička borba iz Drugog svjetskog rata ujedno je bila i socijalistička revolucija i nije ni u tragovima sadržavala elemente etničkog čišćenja čega je u Domovinskom rat itekako bilo. Osim toga, Domovinski rat je bio konstitutivni element lako je u Hrvatskoj prisutno opiranje revizionističkim pokušajima negiranja ili opravdanja domaćeg fašizma i kolaboracije, ipak se istovremeno pokušava negirati povijesna činjenica emancipatorske komponente NOB-a - socijalistička revolucija. kontrarevolucije. U istoj maniri je i bijedno dodvoravanje šovinističkim državotvorcima u stilu "da nije bilo one socijalističke Hrvatske, ne bi bilo ni ove današnje", što pak je i notorna besmislica.

Slovenski sociolog Rastko Močnik u knjizi *Koliko fašizma?* Pokazuje da se fašizam može obnavljati i u formalno antifašističkom okruženju, pa kaže: "Kraj Drugog svjetskog rata bio je samo vojna pobjeda. Pobijedene su bile fašističke države i njihove vojske. Ali nije bio pobijeden fašizam kao povijesna praksa, politička metoda, ideološka mreža i misaoni obrazac. Fašizam je preživio i sada se vraća, pa i tamo gdje je bio pobijeden." To se, naočigled nas sviju, dešava u Hrvatskoj od 1990. godine. Deklarativno, gotovo svi zaziru od naci-fašizma i ovdašnje inačice ustaštva. Čak i dio ekstremne desnice zazire od toga da bude svrstan u fašiste ili ustaše pa će bez skrupula podići tužbu protiv svakog tko ih nazove pravim imenom. Čak se i njima baš ne mili igrati otvorenim kartama. To se odnosi posebno na one koji imaju nekakvih političkih ambicija. Druga je stvar kako javno nastupaju na svojim "dernećima".

AntifaŹizam je u ovome trenutku samo jedan od prisutnih idejnih stavova, i nikako nije dominantan. Razlog je u tome Źto se sadaŹnja drŹava de facto odrekla antifaŹizma, iako je on zapisan u temelje Ustava. Razlog tome treba traŹiti o odricanju modernih antifaŹistiâkih politika od njihove povijesne osnove - emancipacijske prirode. Zato danas imamo formalno-prigodniâarski antifaŹizam koji je u smislu antifaŹistiâke ideje laŹan upravo onoliko, koliko je laŹna takozvana ljevica na vlasti. Zato je u pravu Marinko Œuliâ kad konstatira: "Drugim rijeâima, ako je svojedobno Rastko Moânik napisao knjigu 'Koliko faŹizma?', pokazujuâi da se faŹizam moŹe obnavljati i u formalno antifaŹistiâkom okruŹenju, onda se mora postaviti pitanje da li u takvom okruŹenju, ako ga se pasivno servisira kao kod nas, antifaŹizam uopâe ima pravu Źansu, dakle - koliko antifaŹizma?"

U tom je smislu danas ne samo aktualno, nego i ultimativno pitanje: Kamo ide Hrvatska? Isto je tako aktualan i svojedoban uzvik bivŹeg predsjednika Mesiâa: "Œuvajmo antifaŹistiâku Hrvatsku". AntifaŹizam se, naime, sve manje "nosi", a simptomatika druŹveno-politiâke scene ukazuje na vrlo opasne tendencije. Premda su one prisutne veâ od devedesetih, zadnjih je godina evidentna njihova eskalacija, a njihovi nosioci postaju sve agresivniji.

Zbog vazalsko-filistarskih interesa, drŹava pragmatiaâno tolerira Źirenje faŹistiâkih ideja. Premda se formalno ograđuje od Źirenja ustaŹke ideologije, ona istovremeno igra na kartu odrŹavanja toboŹnje ravnoteŹe između prave ljevice i ekstremne desnice floskulom o Źtetnosti svih radikalizama, odnosno totalitarnih ideologija. To je u praksi dovelo do naoko apsurdne situacije u kojoj se u javnosti na ustaŹtvo sve viŹe gleda s malo veâom blagonaklonoŹu nego na partizane, s kojima se krajnje simplificirano povezuju, Bleiburg i "kriŹni putevi", komunizam/socijalizam, antihrvatstvo, i jugoslavenstvo. U danoj konstelaciji snaga, onda je, dakako, sasvim normalno (u skladu s takozvanom "politiâkom korektnoŹu") Źto ustaŹtvo u druŹveno-politiâkom smislu postaje de facto jedna od legitimnih politiaâkih opcija. Proces internalizacije gotovo da je dovrŹen, Źto je i te kako vidljivo u danima kad i drŹava hodoâasti: u Bleiburg ili Tezno, sve jedno.

AntifaŹistiâka borba u Drugom svjetskom ratu bila je organizirana i vođena od strane Komunistiâke partije Jugoslavije i Josipa Broza Tita.

Da zakljuâimo. Opredjeljenje između faŹizma i antifaŹizma nikada nije nosilo ideoloŹki predznak, veâ je to uvijek bilo pitanje opredjeljenja između civilizacije i barbarstva, odnosno između dobra i zla. U naŹim je uvjetima u Drugom svjetskom ratu to opredjeljivanje, iz dobro znanih razloga, nuŹno bilo konkretizirano opredjeljivanjem između partizanskog i ustaŹkog

pokreta, pak je takvo s pravom ostalo i danas. Po tom se pitanju ipak svatko mora izjasniti, jer čovjek je dobar ili zao po svojoj slobodnoj volji, a ne možda tuđoj. Pri tome je zao i onaj tko ne čini ništa, kako bi svojim djelom odnosno činjenjem pridonio ukidanju postojećeg zla. Ne čineći ništa on snosi krivnju jer nije još ili neće da bude na nivou ljudskosti kao svoje prave biti, to jest samosvijesti, odnosno samodjelatnosti kao slobode. A što se tiče spomenika žrtvama fašističkog terora, bez ikakvog moraliziranja, možemo konstatirati samo to da je njihova obnova usko vezana uz ponovno unošenje emancipatorsko-revolucionarnog momenta, i to ne samo u pojam antifašizma, nego i u životnu filozofiju uopće.

Izvor: [h-alter](#)